

Σχολικό έτος 2023-2024

Ενδεικτικές Οδηγίες Συγγραφής Εργασίας

Η Επιστημονική Επιτροπή του
μαθητικού συνεδρίου «Ερευνητικές
Διαδρομές στον Πολιτισμό και στις
Επιστήμες» της Δ/νσης Δ.Ε.
Ανατολικής Αττικής

Ενδεικτικές Οδηγίες Συγγραφής Εργασίας

Περίληψη

Το παρόν σύγγραμμα αφορά τα βασικά στάδια που ακολουθεί η συγγραφή έρευνας/μελέτης, συνηθισμένη μορφή εργασίας σε πανεπιστημιακό επίπεδο, προσαρμοσμένη για μαθητές/-τριες δευτεροβάθμιας, στους οποίους και απευθύνεται. Η συγγραφή εργασίας από τον/την μαθητή/-τρια, δίνει την ευκαιρία στο/-η δημιουργό της να εμβαθύνει σε ένα θέμα περισσότερο από ότι προσφέρεται στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών του Λυκείου, και να αναπτύξει τεκμηριωμένα τις θέσεις του/της πάνω στο θέμα που θα μελετήσει. Βασικά στοιχεία συγγραφής εργασίας συνιστούν: το θέμα το οποίο, εφόσον υπάρχει δυνατότητα, προτείνεται να προκαλεί το ενδιαφέρον του/της δημιουργού, ο έλεγχος ύπαρξης κατάλληλου υλικού στο οποίο να εξασφαλίζεται πρόσβαση και τελικά, και ... ο διαθέσιμος χρόνος. Τα βασικά στάδια παρουσιάζονται με διάγραμμα ροής, το οποίο ενσωματώνει στοιχειώδη περιγραφή κάθε σταδίου και ακολουθούν αναλυτικότερα, προτεινόμενες αντίστοιχες ενέργειες του/της δημιουργού σε κάθε στάδιο.

Περιεχόμενα

Διάγραμμα ροής συγγραφής εργασίας.....	3
Ανάλυση ενεργειών του/της δημιουργού ανά στάδιο συγγραφής	4
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	7

Διάγραμμα ροής συγγραφής εργασίας

Εξειδίκευση του θέματος της εργασίας

Επιλογή του θέματος προς μελέτη, το οποίο να άπτεται των ενδιαφερόντων του δημιουργού ώστε να προσελκύει το ενδιαφέρον του, και εξειδίκευση αυτού, ώστε ο δημιουργός να μπορεί να αναλύσει λεπτομερώς το θέμα και να εμβαθύνει σε αυτό.

Συγκέντρωση υλικού

Αναζήτηση και επιλογή υλικού για κύρια σημεία της εργασίας, παραφράσεις και αυτούσια αποσπάσματα από βιβλία, άρθρα, κλπ συγκεντρωμένο σε αρχείο κειμένου ή η αξιοποίηση κατάλληλων web2 εργαλείων (Mendeley, Papers, Google Scholar, ...).

Αξιοποίηση υλικού

Ενδελεχής μελέτη και ταξινόμηση ανάλογα με το περιεχόμενο με λογικό τρόπο ώστε να προκύψει το αρχικό διάγραμμα της εργασίας, ήτοι τα κεφάλαια και τα υποκεφάλαια, αλλά και τα στοιχεία που θα αναπτυχθούν σε κάθε ένα από αυτά.

Συγγραφή εργασίας

Χρήση του ταξινομημένου υλικού για συγγραφή της μελέτης, με τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η δομή και η αλληλουχία των προτάσεων με κατάλληλες συνδέσεις και παρουσίαση των προσωπικών θέσεων του/της δημιουργού με τεκμηρίωση.

Έλεγχος

Νοηματικός και γλωσσικός έλεγχος της εργασίας με κριτική ματιά για εντοπισμό των αδύνατων σημείων της και αναθεωρήσεις των σημείων αυτών. Ο έλεγχος πραγματοποιείται μετά από λίγες μέρες, γιατί τότε εντοπίζονται ευκολότερα τα αδύνατα σημεία, με στόχο ώστε, και κάποιος που δεν είναι σχετικός με το θέμα, αν διαβάσει την μελέτη, να μπορεί να κατατανοήσει το περιεχόμενό της.

Ανάλυση ενεργειών του/της δημιουργού ανά στάδιο συγγραφής

Στην συνέχεια παρουσιάζονται αναλυτικότερα, προτεινόμενες αντίστοιχες ενέργειες του/της δημιουργού σε κάθε στάδιο συγγραφής της εργασίας που περιγράφηκε στο διάγραμμα ροής. Οι ενέργειες αυτές αναμένεται να στηρίξουν κάθε αρχάριο/-α δημιουργό στη συγγραφή εργασίας, και να οδηγήσουν τον/την αρχάριο/-α, αλλά και τον/την έχοντα/-ουσα εμπειρία, να συνειδητοποιήσουν τα βήματά τους. Με την προϋπόθεση λοιπόν ότι δεν υποτιμάται ο χρόνος, ακολουθούν οι ενέργειες του/της υποψήφιου/-ας δημιουργού.

1. Εξειδίκευση του θέματος εργασίας

Το άλφα και το ωμέγα και αυτό που δηλώνει συνεχώς την παρουσία του και καθορίζει την πορεία είναι το θέμα της εργασίας. Η επιλογή του θέματος είναι καθοριστική και για τον λόγο αυτό πρέπει να γίνει με μεγάλη προσοχή και σύνεση και αφού έχει ήδη προηγηθεί μια πρόχειρη ανασκόπηση της βιβλιογραφίας. Τα βήματα που προτείνονται είναι:

- 1.1. Επιλογή ενός "γενικού κατά κάποιο τρόπο" θέματος (για παράδειγμα, Αρχαίοι Έλληνες Μαθηματικοί), που όσο το δυνατόν να ενδιαφέρει άμεσα τον/την δημιουργό, ώστε να λειτουργεί κατά την διάρκεια εκπόνησης της εργασίας ως κίνητρο, σε συνδυασμό με την ύπαρξη σχετικού υλικού κατόπιν αναζητήσεως, το οποίο να είναι όσο το δυνατόν πρόσφατο αλλά και διαθέσιμο.
- 1.2. Περαιτέρω αναζήτηση υλικού, η οποία οδηγεί σε καθορισμό εξειδικευμένων θεμάτων ενδιαφέροντος (για παράδειγμα, Αρχιμήδης, Απολλώνιος, ...). Η εξειδίκευση έχει να κάνει με τον χρόνο που διαθέτουμε αλλά και το μέγεθος της εργασίας. Είναι βασικό η εξειδίκευση να γίνει με κριτήριο ότι το θέμα θα αναλυθεί στην εργασία λεπτομερώς και σε βάθος. Πολλές φορές η εξειδίκευση γίνεται 3 ή και 4 φορές.
- 1.3. Επιλογή ενός εκ των εξειδικευμένων θεμάτων με κριτήριο το ενδιαφέρον του/της δημιουργού, το προβλεπόμενο μέλλον της έρευνας στον τομέα αυτό, του διαθέσιμου υλικού, αλλά και τις απόψεις ειδικών επί των θεμάτων, εφόσον υπάρχει δυνατότητα επικοινωνίας με τα πρόσωπα αυτά (για παράδειγμα, Η μέθοδος Βαρών του Αρχιμήδη).

2. Συγκέντρωση υλικού

Μετά την εξειδίκευση του θέματος, συγκεντρώνεται το υλικό το οποίο έχει πλέον άμεση σχέση με το εξειδικευμένο θέμα. Συγκεκριμένα, γίνεται ενδελεχής εργασία της διαθέσιμης βιβλιογραφίας, και συγκεντρώνονται τα κύρια σημεία αυτής σε παραφράσεις ή αυτούσια αποσπάσματα.

Παλαιά η συγκέντρωση αυτή γινόταν με καρτέλες. Στις καρτέλες δινόταν τίτλος σύμφωνα με το περιεχόμενο, δηλαδή η βασική ιδέα ή μικρές πληροφορίες που σχετιζόταν μεταξύ τους. Τα αυτούσια αποσπάσματα καταγράφονταν σε εισαγωγικά, οι παραφράσεις με όσο το δυνατόν χρήση των λόγων του/της δημιουργού ενώ όταν επρόκειτο για ιδέες και σκέψεις του/της ιδίου/-ας, αυτές καταγράφονταν σε παρενθέσεις. Στο τέλος της καρτέλας, οπωσδήποτε καταγραφόταν η αναφορά, δηλαδή όνομα συγγραφέα άρθρου ή βιβλίου, χρονολογία έκδοσης, τίτλος, κλπ, ώστε να είναι εύκολο να αναζητηθεί ξανά. Αν πάλι

αναδεικνύονταν από ένα άρθρο ή βιβλίο περισσότερες από μία ιδέες, τότε αυτές καταγραφόταν σε διαφορετικές καρτέλες ώστε να επιτευχθεί στην συνέχεια η ταξινόμηση των καρτελών εύκολα.

Σήμερα, προτείνεται στον/-την δημιουργό να κάνει χρήση web2 εργαλείων του διαδικτύου (Mendeley, Papers, Google Scholar, ...). Για παράδειγμα, το Mendeley είναι ένα δωρεάν και εύχρηστο εργαλείο για ένα σύγχρονο μελετητή. Όλα τα εργαλεία αυτά ακολουθούν την λογική των καρτελών.

Για μαθητές/-τριες, προτείνεται η συγκέντρωση υλικού να γίνει σε πίνακα με στήλες:

- στην πρώτη στήλη να αναφέρεται η πηγή, η οποία αναγράφεται σύμφωνα με το υπόδειγμα μορφοποίησης
- στην δεύτερη στήλη να αναγράφεται η αντίστοιχη σελίδα
- στην τρίτη στήλη να καταγράφεται αυτούσιο το απόσπασμα της πηγής
- στην τέταρτη στήλη να καταγράφονται ιδέες και σκέψεις του/της μαθητή/-τριας επί του αποσπάσματος.

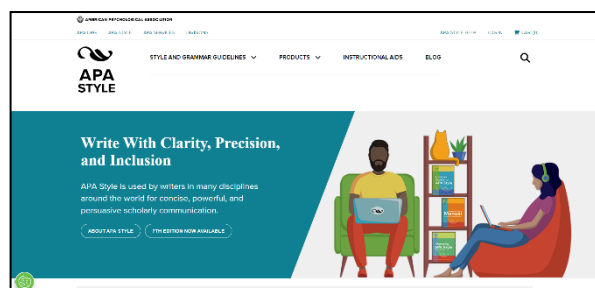
3. Αξιοποίηση υλικού

Στο στάδιο αυτό προτείνεται ο/η δημιουργός να ασχοληθεί συνεχόμενα, χωρίς να αναλωθεί σε κάποιου άλλου είδους εργασία, έως ότου ολοκληρωθεί το στάδιο αυτό, για να μην χάσει τον ειρμό των σκέψεών του/της. Και ο λόγος, γιατί το στάδιο αυτό αφορά την εργασία όλου του υλικού και την σχεδίαση του σκελετού της εργασίας πάνω στον οποίο θα βασιστεί για να αναπτύξει και να εμβαθύνει στο θέμα. Ειδικότερα, στο στάδιο αυτό προτείνεται να καθορίσει τίτλους και υπότιτλους, να επισημάνει τα στοιχεία που θα συμπεριλάβει και τις τυχόν ελλείψεις για τις οποίες θα χρειαστεί να ανατρέξει και πάλι στην βιβλιογραφία. Να συνεχίσει μέχρι να μείνει ικανοποιημένος/-η από το διάγραμμα της εργασίας του και το υλικό του/της.

4. Συγγραφή εργασίας

Αν ολοκληρωθούν τα ανωτέρω στάδια θα διαπιστώσει ότι δεν είναι δύσκολο να γραφεί η εργασία του/της. Στο στάδιο αυτό προτείνεται:

- 4.1. Να εστιάσει την προσοχή στην σύνδεση των κεφαλαίων κι υποκεφαλαίων με κατάλληλες λέξεις διατηρώντας την αλληλουχία των νοημάτων.

Εικόνα 1: apastyle.apa.org

- 4.2.** Να ακολουθήσει τους κανόνες που διέπουν την παρουσίαση μιας εργασίας. Κατά την συγγραφή, η οποία γίνεται σε ηλεκτρονική μορφή, υπάρχει συγκεκριμένος τρόπος με τον οποίο αποδίδονται οι παραφράσεις ή τα αυτούσια αποσπάσματα και καταγράφονται οι βιβλιογραφικές αναφορές. Οπωσδήποτε, να αναφέρεται το όνομα και η χρονολογία του συγγραφέα που παραφράζει, και επιπλέον η σελίδα όταν αφορά αυτούσια αναφορά πάνω από 3 γραμμές. Η λογοκλοπή τιμωρείται, αλλά πάνω από όλα δεν προάγει την επιστήμη και μας προσβάλλει. Το στυλ του τρόπου συγγραφής των αναφορών, παραφράσεων και αυτούσιων αποσπασμάτων εξαρτάται από τις επιταγές μορφοποίησης του εκάστοτε συνεδρίου. Για παράδειγμα ένα σύνθημα συγγραφής είναι το American Psychological Association και οι συγγραφείς μπορούν να ενημερωθούν στην ιστοσελίδα που οδηγεί η διεύθυνση <https://apastyle.apa.org/>, βλ. εικόνα 1.
- 4.3.** Να τεκμηριώσει τις προσωπικές του/της θέσεις με αναφορές.
- 4.4.** Να κάνει προκαταρκτικό έλεγχο της εργασίας. Να ελέγξει αν το περιεχόμενο είναι κατανοητό και υποστηρίζεται λεπτομερώς και με παραδείγματα, αν η δομή είναι ευδιάκριτη και ακολουθείται λογική σειρά στην παρουσίαση των θεμάτων, αν υπάρχει συνέπεια στο ύφος και την παρουσίαση. Τέλος να γίνει έλεγχος για γραμματικά και ορθογραφικά λάθη.

5. Έλεγχος

Και το τελικό στάδιο είναι ο έλεγχος. Καμιά εργασία δεν υποβάλλεται αν δεν ελεγχθεί κριτικά για δεύτερη φορά. Προτείνεται, αρχικά να αφεθεί για λίγο, μέχρι ο/η δημιουργός της να "ξεκουραστεί", να ασχοληθεί με κάτι άλλο και στην συνέχεια να ξαναδιαβασθεί για να εντοπισθούν τα αδύνατα σημεία της και να αναθεωρηθούν. Δεν χρειάζεται πανικός ούτε απογοήτευση, όλα μπορούν να διορθωθούν, απλά προτείνεται να ακολουθήσει τις οδηγίες:

- 5.1.** Να παρουσιάσει τα κύρια σημεία με την ίδια σειρά όπως στην εισαγωγή. Ίσως απαιτηθεί επίσης, να μεταφερθούν κάποιες παράγραφοι που δεν είναι απόλυτα σχετικές με το θέμα στην εισαγωγή ή και να αφαιρεθούν.
- 5.2.** Να βεβαιωθεί ότι κάθε κύριο σημείο ξεκινά με μια γενική δήλωση-εισαγωγή.
- 5.3.** Να αποφύγει επαναλήψεις, συγκεντρώνοντας τα σημεία που σχετίζονται και τακτοποιώντας τα μαζί. Ίσως επιπλέον, απαιτηθεί να μετακινήσει προτάσεις ή και παραγράφους για να αποκτήσει καλύτερη συνοχή η εργασία του/της.
- 5.4.** Να παρουσιάσει την βασική του/της θέση στο θέμα παραθέτοντας με τάξη τα σημεία που υποστηρίζουν την βασική ιδέα.
- 5.5.** Να αποδείξει μέσω της εργασίας ότι γνωρίζει πραγματικά το θέμα.
- 5.6.** Να την διαβάσει μεγαλόφωνα για να επισημάνει ασάφειες, επαναλήψεις και ασύνδετες προτάσεις, ίσως χρειαστεί και λεξικό.

Όταν πλέον ο/η δημιουργός με ξεκάθαρη ιδέα για το τί προσπαθούσε να υποστηρίξει, βλέπει να αναδεικνύεται αυτό από την εργασία του, είναι έτοιμος να την υποβάλλει. Δεν χρειάζεται να προσθέσουμε κάτι άλλο, θα το έχει ήδη καταλάβει και θα το μαρτυρά η ικανοποίησή του.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Κριτήρια για τελικό έλεγχο της εργασίας από τον δημιουργό¹

Ο σκοπός αυτού του καταλόγου κριτηρίων είναι να σας βοηθήσει να εφαρμόσετε μια αποτελεσματική προσέγγιση για τελικό έλεγχο της εργασίας σας. Όταν συμπληρώσετε τη εργασία σας, κάνετε έναν τελικό έλεγχο σημειώνοντας ✓ στο ανάλογο τετράγωνο κάθε κριτηρίου. Μην παραλείψετε κανένα κριτήριο.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ	ΝΑΙ	ΟΧΙ
1. Είναι εντυπωσιακό το ξεκίνημα της εργασίας;		
2. Αναφέρω το σκοπό της εργασίας στο εισαγωγικό της μέρος;		
3. Υπάρχει μια ευδιάκριτη πορεία σκέψης στη εργασία μου;		
4. Πράγματι κάθε παράγραφος εκφράζει μια βασική ιδέα;		
5. Υπάρχει λογική σύνδεση μεταξύ των παραγράφων και ομαλή μετάβαση από τη μια στην άλλη;		
6. Απέφυγα το σφάλμα να επαναλαμβάνω συνεχώς τα ίδια πράγματα;		
7. Απέφυγα το σφάλμα να αντλήσω πολλές πληροφορίες από μια πηγή;		
8. Είναι ακριβείς οι αναφορές που κάνω σε άλλους συγγραφείς και γίνονται με τον ενδεδειγμένο τρόπο;		
9. Φαίνεται στη εργασία η δική μου θέση πάνω στο θέμα που αναλύω;		
10. Πράγματι τα συμπεράσματα της εργασίας μου πηγάζουν από τα σημεία που ανέπτυξα σ' αυτήν;		
11. Πράγματι η εργασία μου επιτυγχάνει το βασικό σκοπό της;		
12. Καθώς διαβάζω τη εργασία μου για δεύτερη φορά, κρίνω πως τα μηνύματα που θέλω να μεταδώσω είναι σαφή;		
13. Βρίσκω ενδιαφέρουσα τη εργασία μου όταν τη διαβάζω;		
14. Είναι δική μου η γλώσσα που χρησιμοποιώ;		
15. Υπάρχει ποικιλία στις δομές προτάσεων που χρησιμοποιώ;		
16. Έχω διορθώσει τυχόν γραμματικά και συντακτικά λάθη που υπήρχαν στη εργασία μου;		
17. Διάβασα τη εργασία ειδικά για να διορθώσω ορθογραφικά και τυπογραφικά λάθη που υπήρχαν σ' αυτήν;		
18. Είναι κανονική η αρίθμηση των σελίδων;		
19. Τοποθέτησα τον κατάλογο περιεχομένων, τον κατάλογο αναφορών και τυχόν παραρτήματα στη θέση που πρέπει;		
20. Έχει καλαισθητική εμφάνιση και είναι ελκυστική η εργασία μου;		

Η ορθή απάντηση και στα 20 κριτήρια είναι «ΝΑΙ». Για κάθε κριτήριο που η απάντηση είναι «ΟΧΙ», είναι ανάγκη να κάνετε επιπρόσθετη εργασία, έτσι ώστε να ικανοποιείται το κριτήριο εκείνο.

¹ Μετάφραση - διασκευή από το βιβλίο: Mulkerne, D. & Kahn, G. (1977). *The term paper. Step by step*. New York: Anchor Books, σσ. 65-66.